

Földváry Károly, a „bátrak legbátrabbja”

Az 1848–49-es szabadságharc dicsőséges hónapjaiban szinte megszámlálhatatlan hőstettet hajtottak végre forradalmi hadseregünk katonái, nem egy esetben az ilyen katonai bravúr vitte győzelemre fegyvereinket. De még a sok bátor tett közül is kiemelkedik Földváry Károly honvéd ezredes ütközeteket eldöntő hősiessége.

Önvédelmi harcunkban három Földváry fivér is honvédtisztként szolgálta a hazát: Lajos előbb nemzetőr őrnagyként, majd honvéd ezredesként, s a két iker – Sándor és Károly – honvéd alezredesként, illetve ezredesként.

Az ikerpár 1809. november 26-án született az erdélyi Gyergyószentmiklóson. Mindketten osztrák katonai iskolát végeztek, de hadnaggyá avatásuk után kiléptek a császári ármádiából. Földváry Károly – fivéreivel együtt – 1848-ban felajánlotta kardját a hazának. A magyar hadsereg törzstiszti karában kezdte meg a szolgálatát, s mint a legendás 3. zászlóalj – a rettenthetetlen „vörössipkások” – parancsnoka részt vett a délvideki harcok szinte valamennyi ütközetében.

Földváry Károly külsőre alig mutatott valamit nem mindennapi bátorságából. Bajtársa és dandárparancsnoka, gróf Leiningen–Westerburg Károly tábornok, a későbbi aradi vértanú így jellemzi őt a feleségéhez írott harctéri naplójában: „Mind a három Földváry derék katona, de ez (t. i. Károly) köztük a legkiválóbb. . . Sándor és Károly ikertestvérek, és feltűnően hasonlítanak egymáshoz, de nincs mit dicsekedniük vele . . . alapján véve igen csúnyák. Képzeld el egy kurta lábú, barna arcú kis embert, ki egy szemére vak . . . Első pillantásra rablónak tartanád, de ha ép szemébe nézel, annyi jószág és kedélyesség csillog benne, hogy elfeledted külsejét.”¹

Földváry Károly nevét először a lagerdorfi földsáncok elleni ostromban vette szárnyára a hír. Az erdősítés elleni összpontosított támadás kritikus pillanataiban zászlóaljának élére állva mindent elsöprő szuronyrohamban szétverte a fanatikusan védekező ellenséget. A győzelmi szemlén fölöttese, Damjanich János hosszan megölelte a hős kapitányt és ezt mondta: „Kicsi cigányom, ha te nem vagy, bizony még elnyomnak!”²

Földváry Károly részt vett a dicsőséges tavaszi hadjárat szinte valamennyi döntő csatájában. A sok áldozatot követelő, véres tápióbcskai ütközetben a nemzeti színű lobogót lengetve elsőként ugratott az ellenséges tűz alatt tartott Tápió-hídra, és vörössipkáisaival utat tört Damjanich és Klapka serege előtt. Az ütközetben Földváry alól kilőtték a lovát, de neki nem történt semmi baja sem. A nehéz harcban kivívt

¹ Közli: az aradi vértanúk I. k. c. könyv (Bp., 1979) 125. old.

² *Békés István*: Hazádnak rendületlenül. A magyar nép aranykönyve (1955) 157. old.

³ Az aradi vértanúk I. k. 142., 143. old.

⁴ *Békés I. i. m.*

⁵ *Békés I. i. m.*-ből Kossuth Lajos szavai

⁶ Az aradi vértanúk I. k. 146. old.

győzelem után Görgey tábornok saját maga olvasta fel a katonák előtt napiparancsát: „A III. hadtest a mai napon kiérdemelte a haza háláját. Helyreállított és győzelemmé változtatott egy már elvesztett csatát, és a legfényesebb módon megmentette a magyar fegyverek becsületét. Ez a fényes eredmény kiválóan négy férfiú érdeme: Kissé, Leiningené, Földváryé és Czilliché. Midőn nevüket a hadsereg és a haza színe előtt nyilvánosan kihirdetem, egyúttal ki is tüntetem őket a III. osztályú érdemrenddel, és kinevezem a csatamezőn Kiss és Leiningen alezredesi ezredessé, Földváry és Czillich őrnagyot pedig alezredessé.”³

„Negyvenhárom fergeteges csata bajnoka”-ként⁴ váci útközetben ismét tanújelét adta hősiességének. A Gombás-patak hídja elleni támadás Földváry Károly zászlóaljára hárult. Az első két rohamot visszaverte az ellenség, s Földváry alól két lovat lőttek ki, széles köpönyegét és csákóját több puskagolyó fúrta át. A harmadik rohamot immár gyalog vezette: „Előbb a lengyel légió, későbbben saját zászlóalja lobogóját megragadva, bámulatos hidegvérűséggel a legsűrűbb fegyver- és rőppentyűtűz között elébe rohant a Duna partján ostromló csapatoknak, s ezáltal az útközet eldöntője és a véres nap hőse lőn, sőt bajtársaitól általánosan a legvitézibb harciul ismertett el.”⁵

Kossuth Lajos kormányzó elnök a váci csata után a bábolnai ménes egyik arab telivér lovát ajándékozta – kárpótlásul, hiszen két hátaelváros pusztult el a golyózáporban – Földvárynak, s a II. osztályú érdemjellel tüntették ki. Leiningen-Westerburg Károly a váci győzelem után „Magyarország első katonájá”-nak⁶ nevezte hősiességét. Damjanich tábornok, amikor megtudta, hogy Kossuth lovat ajándékozott kedvenc tisztjének, így csipkelődött: „A legrosszabb gebét neki, hiszen a legközelebbi csatában úgyis kilövök alóla!”

Földváry Károly végigküzdötte a szabadságharcot. Ott volt a nagysallói, a vácrétsági és a debreceni csatákban is. A szabadságharc leverése után Haynau vérbírósága halálra ítélte a „bátrak legbátrabbját”, amit 18 évi várfogságra enyhítettek később. 1850-ben kegyelmet kapott, de két esztendő múlva összeesküvés gyanúja miatt ismét bebörtönözték. 1862-ben Olaszországba ment, ahol évekig parancsnoka volt az itáliai egységért harcoló magyar légióknak.

A kiegyezés után tért haza. Egy kis borsodi faluban telepedett le, s holtáig nem békült meg az osztrákokkal való kiegyezéssel. A halál Cegléd városában érte utol 100 évvel ezelőtt, 1883. december 14-én.

Iffj. Kálmán Gyula

A Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet (1883–1916)

Budapest tejellátásának mennyiségi és minőségi megjavítása már a múlt század végén is az egyik legnagyobb gondja volt a fővárosnak. A Földművelésügyi Minisztérium Tejgazdasági Felügyelőségének közbenjárására 1883-ban ennek érdekében hozták létre az első, a Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezetet 33 taggal. A tejüzem Rottenbiller utcai telepe, mely kezdetben 51 gazda 1713 tehenének 2,4 millió liter tejt dolgozta fel, a századforduló idején történt korszerűsítése után, a századforduló első éveiben az egyre növekvő igények kielégítésére már 8–10 millió liter tejet dolgozott fel. A főváros lakossága ugyanis, amely 1880-ban alig volt több 370 ezer főnél, 1910-ben meghaladta a 880 ezer főt. A tejcsarnok ebben az időben 64 fióküzemet üzemeltetett, és 70 lovaskocsival bonyolította a házakhoz való tejszállítást. A szövetkezet tej- és tejtermékszállító kocsijai minden szállítás alkalmával a tejcsarnok udvarán sorakoztak fel. A lovas kocsikra csak kifogástalan porcelán dugóval és ólomplombával elzárt tejszállító edényeket lehetett felrakni. A tejcsarnok külön felhívást intézett a háziasszonyokhoz azért, hogy a maguk vagy megbízottjuk által átvett tejes edények ólomzárát ellenőrizzék. A Központi Tejcsarnok Szövetkezetnek ez a felhívása egyaránt vonatkozott a tejeskocsiról az utcán át vagy a boltokban árusított tej és tejféleségek tárolóedényeire. A tejet és tejterméket árusító boltokban a vásárló a tejcsarnok tulajdonában levő tejes- és tejtermékesüvegeket csak úgy kaphatta meg, ha az üvegért – annak tartalmán kívül – az üveg értékének megfelelő összeget az úgynevezett „betétet” kifizette. A fizetés megtörténtekor a vásárló az üveg értékét feltüntető és a bolt számát is tartalmazó bárcát kapott kézhez. Az üveg díjának visszatérítése – a cserét kivéve – a bárca és az üres üveg leadását követően történt a boltban.